

Вікторія Опанасенко

ДИСТАНЦІЙНЕ НАВЧАННЯ ЯК ШЛЯХ МОДЕРНІЗАЦІЇ СИСТЕМИ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ

На різних етапах розвитку людства виникають суперечності між соціальним замовленням, можливостями традиційної системи освіти й індивідуальними потребами та можливостями особистості. Оптимізація організації та підвищення ефективності функціонування системи вищої освіти є одним зі шляхів подолання цих суперечностей. Таким чином, динамічність економічних і соціокультурних процесів, які безперервно відбуваються у сучасному суспільстві, кардинальні зміни у способах поширення та використання інформації зумовлюють еволюцію освітніх технологій.

Сучасне інформаційне суспільство висуває такі основні вимоги до системи освіти, як формування у студента вміння самостійно знаходити, накопичувати та переосмислювати наукові знання, а також самостійно орієнтуватися у сучасному інформаційному суспільстві.

Завдання, поставлені перед системою освіти України процесами державотворення та кардинальними змінами у суспільно-політичному житті, вимагають створення організаційної структури системи освіти, яка здатна забезпечити перехід до «освіти протягом життя». Вирішення цієї проблеми лежить у площині дистанційної освіти.

Актуальними для освітньої галузі України є вивчення кращого світового досвіду дистанційного навчання, об'єднання зусиль провідних ВНЗ і створення альтернативи аналогічним зарубіжним проектам. Зволікання з розвитком дистанційної освіти загрожує зниженням конкурентоспроможності української освіти у світовому просторі.

Поширення дистанційної освіти – важливий механізм інформатизації й інтелектуалізації суспільства, виховання всебічно розвиненої особистості, а також подолання нерівності у системі освіти. Дистанційна освіта долає територіальний фактор нерівності у доступі до якісної вищої освіти, залежність від місця проживання тощо. Ця форма навчання є найбільш прийнятною з точки зору економії як фінансового, так і часового ресурсу. У порівнянні з іншими формами освіти, дистанційне навчання здатне задовольняти потреби найширшого кола споживачів освітніх послуг.

Використання дистанційних форм і методів навчання сприяє індивідуалізації процесу професійного становлення, спонукає студентів до самостійної роботи, формує їхню інформаційну культуру, налаштовує на оволодіння інноваційними засобами здобуття та застосування інформації. Можливості дистанційного навчання цілком відповідають соціальному замов-

ленню щодо підготовки майбутнього професійно мобільного кваліфікованого робітника.

Останніми десятиліттями швидко розвиваються науково-методичні основи дистанційного навчання. Аналіз найновішої наукової психолого-педагогічної літератури, дисертаційних досліджень свідчить про значну увагу до проблем упровадження дистанційних технологій у навчальний процес. Науково-педагогічні засади дистанційного навчання розробляли вітчизняні науковці В. Кухаренко, В. Олійник, В. Рибалко, Н. Сиротенко, П. Стефаненко й інші. Нині досліджено напрями підвищення ефективності навчання з використанням інформаційних технологій (В. Биков Р. Гуревич, Н. Тверезовська, І. Хорев, Ю. Жук); педагогічні підходи до комп'ютеризації навчального процесу (Б. Гершунський, Є. Машбиць, І. Підласий); дидактичні властивості комп'ютерних засобів (Є. Полат); теорію та практику модульного навчання (В. Огнев'юк, О. Фурман); педагогічні положення про активізацію навчальної діяльності (В. Лозова, М. Махмутов, І. Харламов); методи творчого навчання за допомогою телекомунікаційних засобів (Г. Андріанова, А. Кудін, А. Хуторський); концептуальні педагогічні положення про дистанційне навчання (О. Андреев, В. Олійник, Є. Полат, П. Стефаненко, А. Хуторський).

Вважається, що перша спроба створення дистанційної форми освіти була зроблена Яном Амосом Коменським 350 років тому, коли він ввів у широку освітню практику ілюстровані підручники [3]. Відомий педагог також створив базу для використання системного підходу в освіті, написавши свою «Велику дидактику» [2]. Більшість дослідників сьогодні визнає його родоначальником дистанційної освіти.

У світі форми дистанційного навчання, коли викладач і студент розділені відстанню та часом, наприклад, кореспондентське навчання, існували на Заході ще з 1840-х рр. В цей час уже робилися спроби їх теоретичного обґрунтування провідними вченими-педагогами, але лише наприкінці 1960-х років почала створюватися теоретична база дистанційного навчання [13, с. 105].

В Україні ж дистанційна форма навчання впроваджується майже 15 років. У 2002 р. МОН України започаткувало експеримент з дистанційного навчання. За останні роки дистанційна освіта набула розвитку в низці університетів: Львівському національному університеті «Львівська Політехніка», НТУ «КПІ», Сумському державному університеті, Київському національному торговельно-економічному університеті, Придніпровській державній академії будівництва і архітектури, Вінницькому національному технічному університеті, Хмельницькому національному університеті, Дніпропетровському національному університеті імені О. Гончара, Уманському державному педагогічному університеті імені П. Тичини, Харківському національному автомобільно-дорожньому університеті, Харківському університеті радіоелектроніки, Полтавському університеті економіки та торгівлі, Національному університеті біоресурсів і природокористування України та багатьох інших. Кожного року кількість центрів дистанційної освіти в Україні зростає, що свідчить про зростання попиту на здобуття цієї освіти.

Різні аспекти дистанційної освіти в Україні регулюються рядом нормативно-правових державних документів: «Національною доктриною розвитку освіти

України у XXI столітті» [9], Державною програмою «Освіта» (Україна XXI століття) [7], «Концепцією розвитку дистанційної освіти в Україні» [5], «Національною програмою інформатизації» [10], законами України «Про освіту» [11], «Про вищу освіту» [6], наказом Міністерства освіти і науки України «Про затвердження Положення про дистанційне навчання» [8].

Україна також є учасником Проекту «Інформатизація освіти та дистанційне навчання в СНД» [4].

В організаційну структуру системи дистанційної освіти України у різний час входили Рада з питань моніторингу розвитку дистанційної освіти при КМ України, координаційна Рада МОН України з питань дистанційної освіти, Український центр дистанційної освіти на базі КПІ, регіональні центри у Харкові, Львові, Одесі, Дніпропетровську та Хмельницькому. Сьогодні питаннями організації та впровадження дистанційної освіти займаються департамент вищої освіти МОН України, Український інститут інформаційних технологій в освіті, а також структурні підрозділи деяких ВНЗ. Наразі в Україні відсутній єдиний координаційний центр формування та реалізації державної політики у галузі розвитку дистанційної освіти.

Якість впровадження та застосування дистанційної освіти як в Україні, так і за кордоном, можна оцінювати за допомогою таких показників, як:

- результативність (ступінь засвоєності знань, можливість застосування накопичених знань на практиці, успішність, індивідуальний процес навчання, гнучкі консультації);
- доступність для всіх верств населення (студенти, бізнесмени, інваліди, військовослужбовці та в'язні мають рівні можливості навчатися дистанційно);
- ресурсомісткість (відсутність необхідності відвідувати лекції та семінари, фінансові витрати, матеріальні ресурси, аудиторії, викладачі тощо);
- оперативність (час на засвоєння знань, донесення до студентів і подібне);
- демократичний зв'язок викладача та студента;
- комплексне програмне забезпечення;
- провідні освітні технології [1].

Усе перераховане вище можна віднести до показників ефективності процесу дистанційного навчання. Дистанційна освіта розвивається дуже швидко, і для сучасної України є перспективною формою вищої освіти.

У процесі дистанційного навчання у вітчизняних вишах сьогодні використовується електронна пошта, освітні системи управління (moodle, eFront та інші), засоби аудіо - та відеозв'язку. Для забезпечення високого рівня якості освітніх послуг до навчального процесу залучаються провідні вчені (професори, доценти) та практики (керівники підприємств та установ).

До цього часу вже розроблено та впроваджено в навчальний процес за дистанційною формою навчання методичне забезпечення, яке складається з: програми дисципліни; конспекту лекцій; методичних вказівок щодо виконання контрольних робіт і курсових проектів; завдань для контрольних робіт; екзаменаційних (залікових) тестів (не менше 100 питань з кожної дисципліни); переліку екзаменаційних (залікових) питань; переліку літератури для самопідготовки.

Протягом усього навчального процесу студентам українських ВНЗ надаються консультації з викладачами за допомогою електронної пошти та online зв'язку.

Загалом, система дистанційної освіти в Україні ґрунтується на використанні сучасних технічних засобів збереження та доставки інформації.

Аналіз вітчизняного досвіду організації та розвитку дистанційного навчання дозволяє зробити такі узагальнення:

- більшість вітчизняних ВНЗ використовують для організації та технічного забезпечення дистанційного навчання відкриту освітню платформу Moodle;
- на бакалаврському та магістерському рівнях дистанційне навчання побудовано на основі поєднання очної та заочно-дистанційної форм, що реалізовано у двох варіантах: перший передбачає присутність студентів в аудиторії на початку семестру (для ознайомлення з організацією навчання та структурою курсів) та наприкінці семестру (для очного складання іспитів), а також дистанційного навчання протягом семестру; другий варіант передбачає дистанційне навчання протягом семестру й очну присутність студентів лише на іспитах;
- для бізнес-освіти на короткострокових сертифікаційних програмах і програмах підвищення кваліфікації передбачено виключно дистанційне навчання із впровадженням фінального тестування у дистанційній формі;
- навчальні курси, побудовані у вигляді модульної системи, містять такі елементи: теоретичний матеріал (тексти лекцій), практичні завдання (задачі, запитання, тести для самоперевірки) та завдання для перевірки знань (тести, віртуальні лабораторні та курсові роботи тощо), відеоролики (відеолекції);
- використовуються такі технології навчання: аудіо- (голосові), відео- (відеолекції, відеоконференції), електронні (електронна пошта, скайп, чати тощо).

В Україні існує Українська Система дистанційного навчання – UDL System [12]. UDL System є партнерською організацією, яка об'єднує вищі навчальні заклади, науково-дослідні установи, банки, корпорації та неприбуткові організації для створення нової якості за допомогою застосування новітніх інформаційних технологій в освіті.

Завдання UDL System:

- поширення обсягу освітніх послуг в Україні із застосуванням Веб-технологій для того, щоб зробити процес навчання та дослідницької роботи ефективнішим, доступнішим і більш інтерактивним;
- надання навчальних послуг для бізнесу й окремих осіб України через дистанційне навчання з використанням засобів масової комунікації (електронної пошти, мережі Інтернет тощо);
- забезпечення професійного розвитку та підвищення кваліфікації у галузі дистанційної освіти, розробки онлайн курсів і їх викладання дистанційно;
- вивчення ринку та просування методів і технологій дистанційного навчання;
- створення спільного портфеля курсів, розробка професійних сертифікованих програм і пропонування їх студентам, підприємцям, керівникам і корпораціям у рамках Партнерства з Розвитку дистанційного навчання (Partnership for Distance Learning Development (PDL D));

– надання підтримки та допомоги університетам і бізнес-школам у використанні технології мультимедійної телекомунікаційної мережі для ефективного просування їхніх продуктів і послуг у бізнес-середовищі;

– проведення науково-дослідної роботи з питань педагогіки та методики викладання у віртуальному середовищі; забезпечення ресурсами, інформацією та навичками для поширення засобів дистанційного навчання у бізнес-освіті в Україні [12].

Дистанційна освіта характеризується також як якісно новий, прогресивний вид навчання, що виник в останній третині ХХ ст. завдяки новим технологічним можливостям, які з'явилися внаслідок інформаційної революції та на підставі ідеї відкритої освіти. В основу цього виду навчання покладено самостійну інтерактивну роботу студента зі спеціально розробленими навчальними матеріалами.

Отже, дистанційна освіта є формою навчання, за якої переважає самостійне навчання з використанням сучасних технічних засобів трансляції інформації. Дистанційну форму навчання ще називають «освітою протягом усього життя», оскільки більшість тих, хто навчається – дорослі люди. Багато хто з них уже має вищу освіту, проте у зв'язку з необхідністю підвищення кваліфікації чи розширення сфери діяльності у багатьох виникає потреба швидко та якісно засвоїти нові знання і набути практичних навичок. Саме тоді оптимальною формою може стати дистанційне навчання.

Список використаної літератури

1. Веремчук А. Проблеми і перспективи дистанційного навчання у ВНЗ / А. Веремчук. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zagpedagogika.at.ua/load/problemi_i_perspektivi_distancijnogo_navchannja_u_vnz/1-1-0-298.
2. Вибрані педагогічні твори. Т. 1 : Велика дидактика / Я. А. Коменський ; ред. та прим. А. А. Красновського. – К., 1940. – 248 с.
3. Елітаріум. Центр дистанційної освіти. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.elitarium.ru/kratkaja_istorija_distancionnogo_obrazovanija/.
4. Інформатизація освіти та дистанційне навчання в СНД. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://cis.rudn.ru/>.
5. Концепція розвитку дистанційної освіти в Україні. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.osvita.org.ua/distance/pravo/00.html>.
6. Про вищу освіту : Закон України прийнятий 1 лип. 2014 р. № 1556-VII. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>.
7. Про Державну національну програму «Освіта» («Україна ХХІ століття») : Постанова від 3 лист. 1993 р. № 896. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/896-93-%D0%BF>.
8. Про затвердження Положення про дистанційне навчання : Наказ Міністерства освіти і науки від 25 квіт. 2013 р. № 466. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0703-13>.
9. Про Національну доктрину розвитку освіти : Указ президента України від 17 квіт. 2002 р. № 347/2002. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/347/2002>.

10. Про Національну програму інформатизації : Закон України прийнятий 4 лют. 1998 р. № 74/98-ВР // Відом. Верхов. Ради України. – 1998. – № 27/28. – С. 482-493.

Ірина Крупицька

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ЛОГІКО-МАТЕМАТИЧНИХ УЯВЛЕНЬ ДОШКІЛЬНИКА ЗАСОБАМИ ЕЙДЕТИКИ

На сучасному етапі розвитку дошкільної освіти в Україні простежується тенденція до виховання гармонійно розвиненої особистості дитини, яка прагне отримати нові знання і має здатність їх опанувати та активно використовувати. Дитина дошкільного віку перебуває у світі безмежного потоку інформації, і тому перед педагогом постає проблема – як допомогти їй краще засвоїти програмовий матеріал, щоб не перевтомити дитину, як пробудити інтерес до самого процесу здобуття знань, як посилити увагу та покращити пам'ять малюка? Знайти відповіді на ці та багато інших питань допомагає інноваційна технологія – ейдетика. Застосування ейдетичних прийомів та методів покращує уміння дитини запам'ятовувати, відтворювати та активно використовувати отримані знання. Крім того, у процесі виконання завдань ейдотехніки дитина вчиться долати труднощі, виникає позитивне самосприйняття, розвиваються пізнавальні здібності.

Процес формування логіко-математичної компетенції дошкільника передбачає розвиток розумових операцій, покращення сприйняття, формування наочно-образного, словесно-логічного мислення, мовленнєвих здібностей, вміння логічно та послідовно висловлювати думки. Проблемою застосування ейдетики у роботі з розвитку математичних уявлень займалися І. Матюгін, І. Рибнікова, Т. Слоненко, Є. Антошук та інші [2; 4].

Мета статті полягає у тому, щоб висвітлити особливості застосування методів та прийомів ейдетики у процесі формування логіко-математичних уявлень дитини дошкільного віку у сучасних ДНЗ м. Полтави.

На сучасному етапі ейдетизм розглядається як різновид образної пам'яті, що виражається в збереженні яскравих, наочних образів предметів і явищ, коли вони безпосередньо не сприймаються органами чуття [4, с. 7]. Методи ейдетики ґрунтуються на образному мисленні дитини. Ейдетика налічує 30 методик і технік, в їх основі використання різних графічних образів, словесних тестів та ін. Розробками питань ейдетики займалися такі науковці, як Е. Йенш, П. Блонський, Л. Виготський, П. Загоровський, Л. Айзенварг, А. Лурія, С. Рубінштейн, І. Страхів, Б. Теплов, Г. Фейман [1].

Ейдетика розглядає навчання як творчий та вільний процес, який відбувається під час ігор – провідного виду діяльності дитини дошкільного віку. Дана технологія активно використовується педагогами у процесі формування логіко-математичної компетенції дитини дошкільного віку.

Ефективним є використання технологій ейдетики з дітьми дошкільного віку у Полтавському дошкільному навчальному закладі №78 «Пізнайко». Вихова-